

Ve strachu člověk dokáže nemožné

■ Obrázky z obyčejného života Vladimíra Mlejníka

„Za války jste nevěděli dne ani hodiny, zda budete žít. Každou chvíli někdo zabouchal na vrata a s pistolí v ruce vyžadoval potraviny. „Chazjajin, vyjdí, dávají sálo!“ požadovali většinou. Četní sousedé při těchto „návštěvách“ přišli o život,“ začíná Vladimír Mlejnek vzpomínky na válečná léta.

Jednou v noci se ozýval šramot v naší spížiřné. Když jsem se šel podívat, co se děje, vyjely se proti mně samopaly. Ani nevím, kdo tam to jidlo vlastně kradl - jestli Rusové nebo Němci. Mohu mluvit o štěstí, že žiji. Každou chvíli někdo hořelo nebo někoho zabíjeli. Lidé v sousedství měli devatenáctileté dčve, které vybíralo daně. Rusové po dčve požadovali, aby jim vydala vybrané peníze. Odmítla. Přišli si pro ní v noci. Prý se jen stačila rozloučit s maminkou a ráno visela na stromě. Za války byla u nás smrt na denním pořádku. Jeden čas byli Lipiny válečníci rozděljeni napůl: půlka byla německá, půlka obsazená Rusy.

V ruské části žil Čech Ekrt a ten měl v německé části známou. Když za něj šel, zastřelili ho. V naší škole přebývali ranění. Pamatuji, jak pro ně sestara prala. Lékař v obci nebyl. Chudáci byli ošetřováni, jak se dalo. Děsné byly chvíle, když jsme se dozvěděli o masakru v nedalekém městečku Českém Malínu. Naše obec byla několik kilometrů od Malína. Když jsme se dozvěděli, že jedou Němci, utíkali jsme do polí. K masakru došlo pod zámkou, že jakýsi malínský partyzán v lesích zastřelil Němce. Malín byl krásné městečko, mělo i malou nemocnici, zrovna tam byl manželčin soused z obce Libanovka. Doktor se před

Němci vyšplhal na strom, sestřelili ho. Občané se před Němci snažili ukrýt ve sklepě. Tak do sklepů házeli granáty. Spousta lidí měla utrhané nohy, ruce. Sousedovi se podařilo s těžce poraněnou nohou z Malína jako zážrakem utéci a deset kilometrů se vlekli domů. Ve strachu člověk dokáže nemožné.

Hodné českých chlapů vstoupilo do Svobodový armády. Vyvíčeni byli v Rovně. Šli pak bojovat na Duklu, kde jich spousta padla.

Roku 1947 nám bylo nabídnuto, abychom se vystěhovali do Čech. Čhtěli jsme z Volyně pryč. Ještě po válce se u nás objevovali banderovci. České rodiny se houfně stěhovaly. První vezli na nádraží Ukrajinci na sáních. Zůstávala jen některá smíšená manželství. Z naší rodiny v Lipíně zůstala jen sestřenice. Do Čech s námi jela i babička, v Čechách pak žila ještě tři roky. Nás naložili 14. března do ná-

kladního vagónu, s majetkem, s dobytlem. Jelo se dvanáct dnů. Bylo to všelijaké. Občas vlak zastavil, prý se dál nepojede. Když od cestujících vybrali dost kořalky, jelo se dál. Pokud vlak někde zastavil, lidé okamžitě vyběhli a snažili se nahonem sehnat dobytku nějaké krmivo. Nikdo nevěděl, kdy vlak pojedě dál. Nešťastníci častokrát vlak dobíhali, jednou i moje maminka. Některým i ujedl.

V Čechách se nám dařilo nesrovnatelně lépe. Usadili jsme se na Litoměřicku, s bratrem jsme měli hospodářství v obci Nezly. Nově jsme měli i chmelnicu a brzy jsme se chmel naučili pěstovat. Jen jsme byli moc smutní, že i v Čechách násilně znívaly kolchozy - jednotná zemědělská družstva. Do JZD jsme s bratrem nevstoupili, tak nám to soukromé hospodářství zpřehodňovali daněmi, co to šlo. Vydrželi jsme takhle hospodářit deset let. Pak jsme se přestěhovali do Rvenice a až do penze pracovali ve státním statku.“

Připravuje Květa Tošnerová

Bermann - Lounská porcelánka - Elektroporcelán

■ Z padesátileté historie výroby technického porcelánu v Louněch

Vloni tomu bylo 55 let, co byly za městem zahájeny přípravné práce na postavení jedné z největších továren v regionu. V červenci 1947 začala na pozemcích při postoloprtské silnici stavba závodu, který patřil pod STEPO - Spojené továrny na technický porcelán.

Plány byly veliké. Už tehdy se mluvilo o tom, že kapacita má být 20 milionů kg výrobků ročně, v továrně mělo pracovat až 4.000 zaměstnanců. Tim mělo v Louněch přibýt asi 10.000 lidí a pro ně mělo být při podniku vybudováno celé zahradní město. Prozatímní ředitelství počítalo využít prostory obchodní akademie, plánovalo serozřízení škol, vybudování moderního hostiště, vybavení letiště na Raně....

■ Porcelánka pana Bermanna

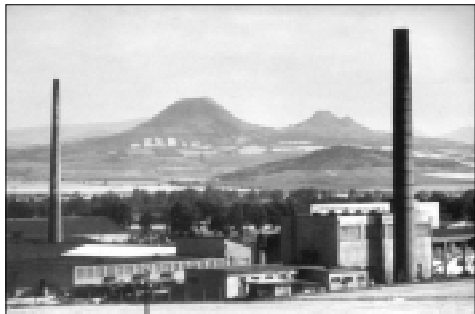
Výroba porcelánu má u nás tradici, zvláště v severozápadních Čechách. Mezi známé patřilav Louněch továrna Bernarda Bermanna. V roce 1892 byla podána žádost na zřízení dílny (dům čp. 640 zhruba na místě sběrných su-

rovin v Husově ulici) na výrobu kachlových kamen a již koncem roku vycházel z dílny první výrobky. Dílna se postupně zvětšovala a v roce 1913 se začaly vyrábět samotové kapsle. Jenže než se stačila výroba rozběhnout na plno, továrna vyhořela. Přirenovací byl objekt zvářen, ale v době první světové války byla výroba omezena. Továrna sloužila i jako tábor pro válečné zajatce. V roce 1921 se přeorientovala na technický porcelán. Důvodem byl prudký rozvoj elektrifikace. V roce 1924 byla postavena zkušebna a rok poté elektrifikován provoz. V roce 1928 byla přistavena zkušebna na zkoušení izolátorů až do 15.000 Voltů a v roce 1930 byla postavena velká pec

na vypalování porcelánu. Pak nastala krize a další rozvoj firmy byl zastaven. Přesto ještě v roce 1938 byla postavena třetí pec. Po Bermannově smrti převzala vedení továrny vdova. Továrna ale živořila, nedokázala podnik dobře vést. Paní Bermannová byla majitelkou továrny, avšak ředitelem byl syn František, který podnik vedl do roku 1937.

■ Nešťastná třicátá léta

Porcelánka vyráběla zejména izolatory vysokého a nízkého napětí a pracoval v ní 100 lidí. Nikdy nevstoupila do žádného kartelu, ve kterém byly ostatní továrny na technický porcelán organizovány, a to ani za příznivých podmínek pro továrnu. I po roce 1937 měla firma stále finanční potíže, nebot majitelé zcela zapomínali na investice. Byla proto pod stálou kontrolou banky a v roce 1938 byla do továrny přidělena nucená správa ministerstva financí. Až do roku 1940 byl správcem Ludvík Bock. Poté nastoupil německý nucený správce, který ředitele Františka Bermanna vyhodil a v roce 1941 továrnu prodal Maxovi Lengemu. V závodě byly špatné podmínky sociální, bezpečnostní a dokonce i platové. Výrobky měly špatnou kvalitu a odběratelé využívali konkurenční boj ke snížení cen. Továrna byla po osvojení určena k demolici, avšak nedostatek elektrotechnického porcelánu pomohl zachovat provoz do roku 1950, tedy až do zahájení výroby v novém lounském podniku. Na základě vyhlášky ministerstva průmyslu z 29. července 1948 byla stará porcelánka začleněna do Spojených továren na technický porcelán Karlovy Vary a na

Elektroporcelán Louny začátkem sedmdesátých let.

8. HOSPODA V BRLOHU

Kdykoliv jedu večerním Brlohem, vždy se v místním hostinci sítí a je živo. V Brlohu je klasická venkovská hospoda s výčepem a se sálem, kde se občas konají kulturní akce.

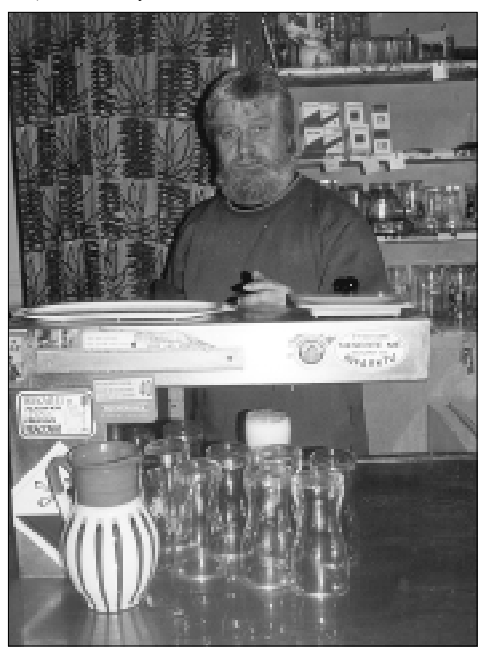
Hostinec provozuje Miloslav Ulyrch, tatínek slavného lounského karatisty Tomáše Ulyrcha. Je to fousatý sympatik. Otvírací doba je sice od 16 hodin do půlnoci, ale při moji návštěvě před čtvrtou nad pultíři vyseďávali veselé štamgasti, pokuřovali, probírali život a v kamnech praskal oheň. Na stěně vchodu jsou místním umělcem vymalovány Louny s jejich pamětihodnostmi, na stěně protější visí obrovská pomlázka, obtěžkaná podprsenkami, podle pana hostinského výhradně brložských žen. Pro milovníky piva to visí poučení: Cyřetec důvodů, proč je pivo lepší než ženo. Poslední důvod je, že pivo, narodil od ženy, nemá chybu. Za výčepní stolicí má Miloslav Ulyrch oázu plnou recese, připomínající historii našeho vlastního slavné budovatelství éry. Nechybí tu Michail Gorbačov, Václav Havel, Tomáš a Jan Masaryci, prezident Beneš, právě tak tu mají místo a historické opodstatnění Lenin, Gottwald, Stalin či dobové plakáty, upomínající na odkaz velkého října. Socialistické hrdin reprezentuje zlatá busta Julia Fučika. Hned vedle trčí kyblík „Blicák vzor Péta“. Za hostinským je i nefalšovaný četnický pendrek a spousta artefaktů, které donesli kamarádi místní i přespolní, například ze Smolnice. Stále tu běží televize, občas i video, to když hostinský vynáší z archivu videozáznamy z místních akcí.

Do Brlohu nechť se směle vpraví

každý, komu nevadí hojnost cigaretového kouře, zemita sranda a občas nepřívětivý novodobý chvessický furiant. Takový host jistě ocení a vychutná pultíři dobře ošetřené lounské jedenáctky, občas řízy citrusovým fernetem. „Čepuju pivo klasicky, bez cčodv, jen pomocí vzduchu. Tak nám chutná nejvic,“ říká hostinský. Hospoda nevaří - jidlo tu sice hosté občas konzumují, ale jen, co si kdo přinese. Pan Ulyrch chystá řadu inovací a zlepšení. Výhledově by zde měla být podle finančních možností vyměněna podlaha, zjara bude lokál vymalován. Nedávno byla opravena střecha.

„Jsem vyučený nástrojař, pracoval jsem v ACHP. Roku 1983 se na mě převrátil traktor a já přišel o ruku. Všechny nářky současných nezaměstnaných jsem si dávno prožil na vlastní kůži. Měl jsem tehdy tři děti a posudková komise mi velkoryse přiznala devět stošek měsíčně. Nakonec jsem si našel tuhle práci. Má výhoda, člověk je pořád mezi lidma... Otevřeno mám nepřetržitě už řadu let. A pokud si potřebuji něco vyřídit, zastoupí mě kamarádi,“ říká hostinský. Protože je to člověk mladý a ani těžký osud ho nepřipravil o smysl pro humor, pořádá s přáteli nejrůznější recese a srandačky. Už v červnu tu slavili Vánoce se vši parádou, se stromčkem, kaprem i salátem. Jindy uspořádali Do-re-mi. Myšlenku globalizace utčili račtáky - házeli je po sobě a prý byla od té globalizace rájská celá ulice. Velmi se líbilo setkání pražských Pepíků: chlapi přišli nástrojní v pepíkovských čapkách a frajerských károvaných sáčkách. Snad nejoblíbenější a největší akcí je promájový průvod. Brožští vytáhnou socialistické stroje, budo-

vatelská hesla a s muzikou a dětmi, skandujícími: „Atžije první máj!“ vyrazí přes Citoliby do Loun. Objevují se i hesla nová: například Úrodná Sahara, náš cíl. Loni se průvod nekonal

Miloslav Ulyrch slibuje opět promájový průvod.

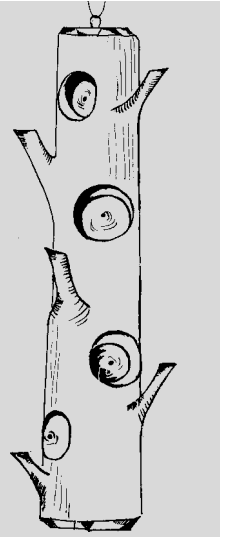
a mnozí toho želeli. Miloslav Ulyrch uklidňuje: letos první máj zase bude!

Připravuje Květa Tošnerová
Příště: POHLÉDY POHLÉDNIC

Co s nepotřebným vánočním stromkem...

Pro mnohých domácností nastává po vánočních svátcích problém co s vánočním stromkem. Většinou skončí u odpadkového kontejneru nebo se spálí. Přitom by mohl být účelně využit (alespoň zčásti) jako krmítko pro ptáky. Stačí skutečně málo: ze stromku ponecháme asi 50 cm spodní části a větve zkrátíme na asi 10 cm. Pak do kmínku vyvrátíme nebo vydlabeme několik děr a vznikne krmítko známé zorně na obrázku. Dovzníklých otvorů můžeme jako potravu pro ptáky natlačit například lůj s různými semeny a na větvičky napíchat nebo rozvěsit kousky ovoce, zeleniny, pečiva a podobně. Krmítko můžeme zavěsit na strom, balkon nebo jiné místo, které navštěvují alespoň občas ptáci.

Herbert Tichý

Jedlé kašany - pochoutka ze Středomoří

Jedlé kašany známe jako sladkou pečenou dobrotu z poutových atrakcí. Sypaly se ještě teplé a rozpuštěné do kornoutů žadostivých ochutnavců... Jsou to vlastně plody z malého známého kaštanovníku setého. Není náš do máci dřevinou, pocházejí ze Středomoří. V jižní Evropě tvoří celé lesy. U nás se sází zřídka. Především se pěstuje jako ozdobná dřevina v parcích na několika místech v teplejších oblastech. V Čechách známe dvě aleje kaštanovníků - jednu na úpatí Krusných horu Chomutova (známá „Kaštanka“, kde rostou téměř tři sta let staré stromy), druhá je v Nasavských na Chrudimsku (rezervace 1,5 ha). Obvod stromů takto starých dosahuje až pěti metrů a výška až 30 metrů. Stromy kaštanovníku jedlého vytvářejí krátký kmen silověhříd, v mládí hladkou, později rozpuštěnou kůru a rozložitou korunu. Až po dvaceti letech strom poprvé vykvete.

Kaštanovník je jednodomou dřevinou -

nou - oba typy květů (samčí a samičí) jsou na téže stromě, ale oddělené na samostatných kvetenstvích. Samčí květy vyrůstají na konci větvíček v podobě jehněd. Stromy kvetou až v červnu. Jednotlivé květy jsou nenápadné, žlutozelené. Plodem je jemně ostnatá čiška, 2 až 3 cm v průměru, která v sobě uzavírá nahéždé kašany.

Na Džbánsku jedlý kaštanovník příliš rozšířený není - vyžaduje teplejší polohy. První zpráva o dočade jedné měřice (60 litrů) semene kaštanovníku pro schwarzenberské panství na zámek Citoliby pochází z roku 1844. Kam bylo dodané semeno distribuováno, do kterých revírů, není známo. Jeden strom zmíněného kaštanovníku setého roste například na Podlesí nad rezervací Mílská stráň. Je starý asi 30 let, kvete a plodí. Dnes je Mílská stráň nad vesničkou Mily chráněna jako přírodní památka, nachází se asi sedm kilometrů za Hříškovem.

Josef Houda

Antonín Frič a lidé kolem něj - 1.

■ O lidech, kteří pomáhali radou i skutkem

Letos v listopadu uplyne devadesát let od smrti jednoho z nejvýznamnějších českých přírodovědců 19. století Antonína Friče (1832 - 1913), svěradného univerzitního profesora, zaniceného badatele, nevnaného muzejního organizátora a vynálezavého šifřete poznatků o jižním i pravémkém živočištvu.

Když byl roku 1862 při přírodovědeckém sboru nejvyššího Národního muzea v Praze založen Komitét pro přírodnické proskoumání Čech, stal se tehdy již uznávaný třicetiletý zoolog Frič členem výzkumné skupiny zeměřpytné čili geologické sekce. Úkolem byl podrobný geologický a paleontologický výzkum jako podklad pro zakreslení a vydání deseti listů nové geologické mapy Čech v měřítku c. k. generálního štábu.

Frič zpčátku úzce spolupracoval s geologem Janem Krejčím (1825 - 1887), profesorem pražské české techniky, ale později, kdy byl již zcela zaujat bohatstvím kamenelin v uložení náčeského svrchnokřídového hornu, podnikal vlastní výzkumné a sběrné cesty, včetně exkurzí se studenty. Pamětník zaznamenal, že Frič „prošel všechny kraje Čech, všude sbíral horňiny a kameneliny“.

Jedním z území, do nichž se v letech 1864 - 1898 za účelem rozšíření a zdokonalení výzkumu opakovaně vracel, bylo Poohří. Zejména na Postoloprtsku, Lounsku a Libochovisku shromažďoval s velkou pečlivostí otisky křídových rostlin a mořské fauny z doby před více než šedesáti pěti miliony let. Navštěvoval desítky nalezišť, hovořil s dělníky v ložech a kupoval od nich často jedinečné a dnes již vzácné kameneliny, seznámoval se s místními přírodovědci zaměřenými nadšenci, učiteli, knězi a lékaři, prohlížel

soukromé sbírky a snažil se je získat pro Národní muzeum.

V souboru kamenelin křídového stáří, který Frič za svého půlstoletého působení v čele paleontologického oddělení Národního muzea shromáždil a jenž je dodnes cennou součástí fondů této instituce, tvoří fosilie z Poohří čestné zastoupenou položku. Podobně je tomu i v případě Fričových vědeckých pojednání. I přes svoji desítky jen omezenou platnost zůstávají povinnou četbou pro každého, kdo se chce českou křídovou řádně zabývat. Pozorně čteť nářnavíc proslulých Fričových studiích v oboru českého útvaru křídového nalezne zajímavé údaje o místech a osobách, jež badatel se svým věrným pomocníkem Josefem Štávkou navštívil. Porovnáním takových zmínek lze vystopovat četnost Fričových návštěv v našem kraji a ověřit jeho styky s konkrétními osobami. Po více jak sto letech se vynoří překvapivá zjištění o okruhu lidí, kteří „panu doktorovi z Prahy“ pomáhali radou i skutkem a jímž osádk vesevých vědeckých chpojednáních nikdy nepomenul poděkovat.

V následujících vydáních Svobodného hlasu se pokusím některé z těchto málo známých a většinou již zapomenutých Fričových pomocníků přiblížit. Také oni svým dílem přispěli k poznání a pochopení dějů, které krajinu Poohří utvářely.

(pokračování příště)
Antonín Hlušík

Adam a Evu ohlásili úrodu chmele

Na Adama a Evu čeka je obleva, říká lidové pranostiky. Již v pondělí před Středým dnem však začal do České republiky proudit stvůdch vzduch a obleva se na většině území nekona-la. Ti, kteří za středověčerní večeri a za blízkými cestovali do větší vzdálenosti, si všimli, že v různých místech byla eplota velmi rozdílná - až o deset stupňů. Větší zima byla na Středý den především na severovýchodě republiky. Na

jihu a západě Čech se nejnížší teploty pohybovaly mezi mínus jedním a mínus šesti stupni. Nevysla ani další pranostika, která říká: „Jitra jasná a obloha čistá, úroda hojná příští rok jistá“ a „Na Středý večer hvězdičky, pone-sou vajíčka spečky“. Jen ta poslední se někde na Lounsku a Zatecku vyplnila - a je docela pěkné, že se váže k našemu kraji: „Když na Středý večer sneží, na pytle se chmel těží.“ (ř)